

EĞİTİM, YAŞ VE CİNSİYETİN İŞSİZLİK ORANI ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ

THE IMPACTS OF EDUCATION, AGE AND GENDER ON UNEMPLOYMENT RATE:
THE CASE OF TURKEY

Emek Aslı CİNEL¹ - Ufuk YOLCU²

Öz

Günümüzde ülkelerin karşılaştığı en büyük sorunlardan biri istihdam artışı yaratamamak ve buna bağlı olarak işsizliği önleyememektir. Dünya ekonomisi incelendiğinde yüksek büyüme rakamlarına rağmen istihdamın artmadığı, işsizliğin azalmadığı görülmektedir. İşsiz sayısında ortaya çıkan artışlar sosyal dengeleri alt üst etmekte ve ekonomiyi kötüleştirmektedir. Türkiye’de nüfus, gelir dağılımı adaletsizliği, coğrafi özellikler ve benzeri unsurlara bağlı biçimde bölgeler arasında işsizlik oranları farklılık göstermektedir. İşsizlik oranını etkileyen çok çeşitli faktörler söz konusudur. Eğitim seviyesi, yaş ve cinsiyetin günümüzde işsizlik oranını etkilediği gözlenmektedir. Bu çalışmada TÜİK’in en son işgücü verileri kullanılarak Türkiye’de eğitim seviyesi, yaş ve cinsiyetin işsizlik oranı üzerindeki etkileri 2005-2019 dönemi için araştırılmıştır. Bu bağlamda, öncelikli olarak ilişkinin varlığını tespit etmek için istatistiksel olarak tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. İkinci olarak eğitim durumu, yaş grupları ve cinsiyet ile işsizlik oranı ortalamalarına ilişkin alt kümeler incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda eğitim durumuyla, yaş ve cinsiyetin işsizlik oranları üzerinde istatistiksel olarak önemli bir etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Yaş, Cinsiyet, İşsizlik Oranı.

Abstract

One of the biggest problems encountered by countries as of today involves the lack of increasing employment and, hence, preventing unemployment. Upon analyzing the world economy, it is seen that despite the high growth figures, employment has not been increased and unemployment has not been decreased. Increases in the number of unemployed people disturb social balances and worsen the overall economy. In Turkey, unemployment rates tend to vary by region depending on the population, income inequality, geographical features, and similar factors. Various factors affect the unemployment rate. Educational status, age, and gender are observed to affect the unemployment rate as of today. In this study, the impacts of educational status, age, and gender on the unemployment rate were investigated using the latest labor force data obtained from the TSI over the period 2005-2019. In this context, firstly, a one-way analysis of variance (ANOVA) was statistically used to determine the existence of the relationship. Secondly, the sub-clusters related to educational status, age groups, gender, and average unemployment rates were examined. As a result of the study, it was concluded that educational status, age, and gender have statistically significant impacts on unemployment rates.

Keywords: Education, Age, Gender, Unemployment Rate.

¹ Dr. Öğretim Üyesi, Giresun Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü
emek.asli.cinel@giresun.edu.tr, Orcid: 0000-0002-4201-2427

² Prof. Dr., Giresun Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İstatistik Bölümü,
ufuk.yolcu@giresun.edu.tr, Orcid: 0000-0002-5188-3136

1. Giriş

Ekonomik büyümeye bağlı olarak toplumsal refah düzeyinin incelenmesi toplumların iktisadi yönden gelişiminin tespiti açısından büyük önem taşımaktadır. Bir toplumda yaşayan bireylerin mutluluğu, ekonomik büyümeyle birlikte işsizlik oranıyla ölçülmektedir. İşsizlik oranındaki gelişmeler günlük hayat ile yakından ilişkili olduğu için toplumun hemen her kesimini etkilemektedir. Özellikle kısa dönemde yarattığı sonuçlar bakımından ekonomiyi ciddi anlamda etkileyen temel ekonomik sorunların başında işsizlik gelmektedir. Ekonomik büyümenin etkisi ağırlıklı olarak uzun dönemde ortaya çıkmakta ve toplumsal etkisi gelir dağılımı eşitsizliği ile ilişkili olmaktadır.

İşsizlik olgusu eğitim seviyesi, yaş, cinsiyet, coğrafi özellikler, kültür, sosyo-ekonomik yapı gibi çok çeşitli unsurlara bağlı olarak farklılık gösterebilmektedir. Günümüzde daha iyi bir eğitim alan ve kendisini geliştirme imkânı olan bireyler daha kolay iş bulabilmekte, işgücü piyasasında mevcut olan hemen hemen tüm sektörlerde kadınların erkeklere oranla daha dezavantajlı konumda olduğu ve daha zor iş bulduğu gözlenmektedir. Bunun yanında belirli meslek gruplarında teknolojiyi iyi kullanabilen, dinamik ve genç bireyler tercih edilmekte, belirlenen yaşın üstünde olan bireyler iş alımlarında kabul edilmemektedirler. Diğer taraftan açıklanan işsizlik verileri kadınlar ve gençler açısından genel işsizlik oranının oldukça yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir. Ülkenin genel kültür yapısı, sosyo-ekonomik niteliği, coğrafi şartları gibi özellikler de o ülkedeki işsizlik seviyesi üzerinde etkili olmaktadır.

Ekonomik büyümeyle nitelikli işgücü arasında doğrudan ilişki kurulması, eğitim hususunu bireysel refahın yanı sıra ekonominin geneli bakımından da önemli hale getirmektedir. Eğitim durumuna göre işsizlik oranları, OECD (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)'nin eğitim-istihdam ilişkilerini açıklamak için kullanmış olduğu temel göstergelerden biridir.

Bir ülkede ortaya çıkan ekonomik büyüme işsizlik oranı üzerinde azalmaya yol açıyorsa bu ülkede yaşayan bireylerin satın alma gücü artış gösterecek, istihdam artacak ve ekonomi gelişecektir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerin temel sorunlarından biri olan işsizlik kavramı sürdürülebilir ekonomik büyümenin varlığından söz edebilmek için anahtar rolü üstlenmektedir. Ekonomik büyüme oranı artarken işsizlik seviyesinde önemli bir düşüş görülüyorsa büyümeye bağlı artan milli gelirin ciddi bir kısmı bu ülkede yaşayan yerleşiklerin belirli bir kısmına giderek gelir dağılımının bu kesim yararına farklılaşmasına yol açmaktadır. Küreselleşme sonucunda oluşan fırsatlar ekonomik büyümeyi olumlu yönde etkilerken gelir eşitsizliğini de beraberinde getirmektedir.

Türkiye’de hızla artan nüfusla orantılı istihdam artışı yaratılmamakta işsizlik oldukça yüksek seviyelere çıkmaktadır. Bir diğer anlatımla nüfustaki hızlı artış mevcut işgücüne iş hacmi yaratmadan her sene belirli seviyede işgücünün emek piyasasına katılmasıyla işsizlik problemini uzun dönemli bir sorun haline getirmektedir. Türkiye’de meydana gelen hızlı nüfus artışı, göçler, kişi başına düşen gelir düzeyinin yetersiz olması, tasarruf ve yatırım eksikliği, teknolojik ilerleme ve değişimlerle rekabet edebilme gücünün zayıf olması, bölgeler arasında oluşan gelişim farklılıkları ve eğitim politikasında yer alan sorunlar işsizliği oluşturan temel faktörler arasında yer almaktadır (Karabulut, 2007: 20). Ekonomik büyümenin gerçekleşmesi için Türkiye’de daha çok ithalat yapılmaktadır. Yatırım malı ve enerjide dışa bağımlılık kısa dönemde çözülemediğinden büyüme arttıkça yatırım malı ve enerji ithalatı da yükselmektedir.

İşsizlik ancak ekonomik büyüme hızıyla azaltılabilir düşüncesi büyümenin niteliğine göre değişim göstermektedir. Büyümenin nasıl meydana geldiği, iç pazara veya dış pazara dönük olması, emek ya da sermaye yoğun bir büyüme olması, üretimde emek-sermaye

bileşiminde emek yüzdesi, büyümenin sektördeki hızı önem kazanmakta ve büyüme ile işsizlik arasındaki ilişkinin yönünü belirlemektedir.

Çalışmanın amacını 2005-2019 dönemi için eğitim durumu, yaş ve cinsiyetin işsizlikle ilişkisini analiz etmek, kullanılan veri ve yöntemlerle elde edilen bulgular sonucunda literatüre katkıda bulunmak oluşturmaktadır. Çalışma sonucunda her üç değişkenin de işsizlik oranıyla karşılıklı etkileşim içinde olduğu sonucuna varılmıştır.

2. Literatür Özeti

Literatürde eğitim durumu, yaş ve cinsiyetin işsizlik oranıyla arasındaki ilişkiyi inceleyen farklı çalışmalar mevcut olup, çalışmada yapılan araştırmalar özet halinde belirtilmiştir.

Bağcı (2018), çalışmasında gelişmiş ve gelişmekte olan ülke ekonomilerinde 2004-2016 dönemi için eğitim düzeyi ile işsizlik arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışma sonucunda gelişmiş ülkelerde eğitim durumuyla işsizlik oranı arasında negatif ilişki tespit edilmiş, gelişmekte olan ülkelerde ise eğitim durumuyla işsizlik oranı arasında pozitif ilişkinin varlığından söz edilmiştir.

Kavak (1997), çalışmasında eğitimle işgücüne katılım düzeyini araştırmış olup çalışmanın sonucunda eğitimle işgücü arasında pozitif bir ilişkinin var olduğunu belirtmiştir. Eğitim seviyesi yükseldikçe işsizlik oranının düştüğü tespit edilmiş, eğitim seviyesi fazla olan gelişmiş ülkelerde yüksek işsizliğin mevcut olmasının konuyu tartışmalı hale getirdiğini ifade etmiştir.

Sayın (2011), araştırmasında eğitim ile işsizlik oranı arasında herhangi bir ilişkinin olup olmadığını araştırmıştır. Araştırma sonucunda en yüksek işsizlik oranının mesleki eğitim mezunlarında ortaya çıktığını belirtmiştir.

Tarvid (2010), yirmi altı farklı Avrupa ülkesini içine alan çalışmasında, eğitim seviyesinin işsizlik üzerinde etkili olduğunu tespit etmiş olup alınan eğitimin yanı sıra eğitim sisteminin de bireylerin iş bulamama sorunu üzerinde etkili olduğunu öne sürmüştür.

Klein (2015), 1970’li yıllardan günümüze eğitimle işsizlik arasındaki ilişkiyi Batı Almanya için araştırmış olup mesleki bakımdan nitelikli eğitim veren okullardan mezun olan bireylerin, genel eğitim veren okullardan mezun olan bireylere oranla daha az işsiz kalma riski taşıdıklarını ifade etmiştir.

Selim vd. (2014), çalışmalarında Türkiye’de eğitimi daha düşük olan bireylerin eğitimi daha yüksek olan bireylerden daha kolay iş bulduklarını belirtmişlerdir. Deneyimin artmasına bağlı biçimde işsiz kalma riskinin düşmediğini savunmuşlardır.

Erdem ve Tuğcu (2012), çalışmalarında 1960-2007 dönemi için Türkiye’de yükseköğretim ile işsizlik arasındaki eş bütünleşme ve nedensellik ilişkisini ele almışlardır. Çalışma sonucunda yükseköğretim mezunlarında işsizliğin daha yüksek seviyede olduğu belirtilmiştir.

Çalışkan (2007), çalışmasında Türkiye’de eğitim seviyesi ile işgücüne katılım, işsizlik ve yoksulluk oranları arasındaki ilişkileri analiz etmiştir. Çalışma sonucuna göre işsizlik oranları açısından eğitim sistemi beklentileri karşılamamakta olup eğitimin bireysel kazanımlarında cinsiyete göre ciddi farklılıklar bulunmaktadır.

Akça ve Ela (2012), Türkiye’de eğitim, doğurganlık ve işsizlik ilişkisini ele alan çalışmalarında söz konusu faktörler içinde gerek diğer faktörlere etkisi gerekse doğrudan doğurganlığı ve nüfus artışını etkilemesi bakımından eğitim seviyesinin en önemli faktör olarak öne çıktığını tespit etmişlerdir.

Yenilmez ve Kılıç (2018), çalışmalarında 2014-2017 dönemi için Türkiye’de işgücüne katılma oranı, işsizlik oranı ilişkisini cinsiyet ve eğitim düzeyine dayalı bir analizle incelemişlerdir. Çalışma sonucuna göre, yüksek veya mesleki eğitilmiş kadınlar açısından ilave işçi etkisi baskın etki yaratırken, nitelikli erkeklerin işgücüne katılım oranıyla işsizlik oranı arasında uzun dönemli anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Taşçı ve Darıcı (2009), çalışmalarında Türkiye’de mevcut olan işsizliğin cinsiyet ayrımına göre analizini yapmışlardır. Herhangi bir okuldan mezun olmayanlara göre, eğitim düzeyindeki yükseliş erkekler açısından işsiz kalma ihtimalini düşürürken, kadınlar da durum tam tersidir. Yaşla işsiz kalma riski arasında hem erkekler hem de kadınlar için ters U ilişkisi bulunmuştur.

Özpolat ve Özsoy (2018), cinsiyete göre işsizlik histerisini konu alan çalışmalarında işsizlik histerisinin varlığını 14 OECD ülkesi için Eurostat ve OECD istatistiklerinden elde edilen verilerle 1998:01 ve 2017:09 yılları arasında Fourier ADF Birim Kök Testi (FADF) ile analiz etmişlerdir. Çalışmanın sonucuna göre işsizlik histerisi ülkelere ve cinsiyete göre değişebilmektedir.

3. Veri Seti ve Yöntem

Çalışma 2005-2019 dönemi yıllık verilerinden oluşmaktadır. Veriler, TÜİK web sayfasından derlenmiştir. Çalışmanın amacını Türkiye’de 2005-2019 döneminde eğitim durumu, yaş ve cinsiyet ile işsizlik oranı arasındaki ilişkiyi analiz etmek oluşturmaktadır. Bu amaçla, eğitim durumu, yaş ve cinsiyetin işsizlik oranları üzerindeki etkileri istatistiksel olarak tek yönlü ANOVA ile ve ayrıca yaş ve cinsiyetin işsizlik oranları üzerinde birlikte etkileri ise iki yönlü ANOVA ile ortaya konulmuştur. İlk olarak işsizlik oranlarının eğitim durumu, yaş ve cinsiyetin her bir kategorisinde normal dağılım gösterip göstermediği test edilmiştir. Eğitim durumu, yaş ve cinsiyetin tüm kategorileri için işsizlik oran değerlerinin çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerlerinin ∓ 2 sınırları içerisinde kaldığı gözlenmiş ve bu durum George ve Mallery (2010) çalışmasında da belirtildiği üzere ilgili verilerin normal dağılıma uyduğunun bir kanıtı olarak alınmıştır. İkinci olarak, eğitim durumu, yaş ve cinsiyetin işsizlik oranları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olup olmadığı tek yönlü ANOVA ile araştırılmıştır.

4. Eğitim Durumunun İşsizlik Oranlarına Etkisi

Tablo 1 ile Türkiye’de 2005-2019 yılları arasında gözlenmiş 15 yıla ilişkin işsizlik oranlarının eğitim durumuna göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 1. İşsizlik Oranlarının Eğitim Durumuna Göre Dağılımı

Yıllar	Okur-Yazar Değil	Okur-Yazar Değil	Lise Mezunu	Mesleki veya Teknik Lise	Yüksek Öğretim Mezunu
2005	4.9	10.1	13.9	13.6	10.0
2006	4.8	9.8	14.0	11.8	9.6
2007	5.2	9.8	13.9	12.0	9.7
2008	6.3	10.7	14.1	11.7	10.3
2009	8.0	13.9	18.0	15.6	12.1
2010	6.0	11.6	15.9	13.2	11.0
2011	4.6	9.3	12.6	11.0	10.4
2012	3.9	8.7	11.8	10.1	10.1

2013	4.9	9.3	12.0	10.5	10.3
2014	6.3	9.4	11.9	10.6	10.6
2015	5.3	10.0	12.4	10.2	11.0
2016	5.7	10.2	13.4	11.6	12.0
2017	5.8	9.8	13.3	11.9	12.7
2018	5.8	10.1	13.1	11.4	12.4
2019	9.2	13.2	16.1	15.3	13.7

Kaynak: TÜİK

İkinci olarak, eğitim durumunun işsizlik oranları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olup olmadığı yukarıda da belirtildiği üzere tek yönlü ANOVA ile araştırılmıştır. Bu kapsamda yokluk ve alternatif hipotezleri sırasıyla;

H_0 : Eğitim durumu işsizlik oranları üzerinde etkili değildir

H_1 : Eğitim durumu işsizlik oranları üzerinde etkilidir

şeklinde oluşturulabilir. Teste ilişkin güven düzeyi 0.95, bir başka ifadeyle önem seviyesi ya da birinci tip hata ise $\alpha = 0.05$ olarak alınabilir. Bu durumda, gerçekleştirilen analiz sonucunda elde edilen bulgular Tablo 2-4 ile özetlenebilir.

Tablo 2. Eğitim Durumuna İlişkin İşsizlik Oranı İstatistikleri

Eğitim Durumu	N	Ortalama	Standart Sapma	Ortalama için %95 Güven Aralığı	
				Alt Sınır	Üst Sınır
Okur-Yazar Değil	15	5.7800	1.3423	5.0367	6.5233
Lise Altı Eğitimli	15	10.3933	1.4489	9.5910	11.1957
Lise Mezunu	15	13.7600	1.7447	12.7938	14.7262
Mesleki veya Teknik Lise	15	12.0333	1.7020	11.0908	12.9758
Yüksek Öğretim Mezunu	15	11.0600	1.2322	10.3776	11.7424
Genel	75	10.6053	3.0579	9.9018	11.3089

Tablo 2 incelendiğinde, ortalama olarak en yüksek işsizliğin Lise Mezunu olanlarda (13.76), en düşük işsizliğin ise Okur-Yazar Değil olanlarda (5.78) görüldüğü gözlemlenmiştir. Ayrıca eğitim durumları için görülen ortalama işsizlik oranları farklılıklarının $\alpha = 0.05$ önem seviyesinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu tek yönlü ANOVA testi sonucunda görülmüştür ($p < 0.001$). Bu durumda, eğitim durumunun %95 olasılıkla işsizlik oranları üzerinde istatistiksel olarak önemli bir etkiye sahip olduğu ve en az bir eğitim durumu ortalama işsizlik oranının diğerlerinden farklı olduğu söylenebilmekle birlikte bu farklılıkların hangi eğitim durumları arasında olduğu ikili karşılaştırmalar ile ortaya konabilir.

Tablo 3. Eğitim Durumuna İlişkin İşsizlik Oranı Ortalamaları İkili Karşılaştırma Sonuçları

Eğitim Durumu		Ortalama Farkı (I-J)	Ortalamanın Standart Hata	p	Ortalama için %95 Güven Aralığı	
(I)	(J)				Alt Sınır	Üst Sınır
Okur-Yazar Değil	Lise Altı Eğitimli	-4.6133*	0.5100	0.000	-6.1632	-3.0635
	Lise Mezunu	-7.9800*	0.5684	0.000	-9.7162	-6.2438
	Mesleki veya Teknik Lise	-6.2533*	0.5597	0.000	-7.9612	-4.5454
	Yüksek Öğretim Mezunu	-5.2800*	0.4705	0.000	-6.7100	-3.8500
Lise Altı Eğitimli	Lise Mezunu	-3.3667*	0.5856	0.000	-5.1505	-1.5828
	Mesleki veya Teknik Lise	-1.6400	0.5771	0.081	-3.3969	0.1169
	Yüksek Öğretim Mezunu	-0.6667	0.4911	0.872	-2.1617	0.8284
Lise Mezunu	Mesleki veya Teknik Lise	1.7266	0.6293	0.100	-0.1851	3.6384
	Yüksek Öğretim Mezunu	2.7000*	0.5515	0.000	1.0088	4.3912
Mesleki veya Teknik Lise	Yüksek Öğretim Mezunu	0.9733	0.5425	0.587	-0.6883	2.6350

Tablo 3 ile verilen, 5 farklı eğitim durumu için gerçekleştirilen 10 farklı ikili karşılaştırma sonucu dikkate alındığında; Lise Altı Eğitimli olanlar ile Mesleki veya Teknik Lise ve Yüksek Öğretim Mezunu olanlar; Lise Mezunu olanlar ile Mesleki veya Teknik Lise olanlar ve ayrıca Mesleki veya Teknik Lise olanlar ile Yüksek Öğretim Mezunu olanlar arasında işsizlik oran ortalamaları bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar görülmezken ($p > 0.05$) diğer altı ikili karşılaştırmada eğitim durumları arasında işsizlik oran ortalamaları bakımından $\alpha = 0.05$ önem seviyesinde istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar gözlemlenmiştir ($p < 0.001$). Bu durumun bir diğer göstergesi ise ilgili ikili karşılaştırmalara ilişkin ortalama farkları için oluşturulan güven aralıklarının, anlamlı farkların gözlemlendiği durumlarda sıfır değerini kapsamaması, anlamlı farkların gözlemlenmediği durumlarda ise sıfır değerini kapsamasıdır. Bu bulgular bir başka bakış açısıyla eğitim durumlarına ilişkin oluşturulan alt kümelerle de değerlendirilebilir.

Tablo 4. Eğitim Durumu İşsizlik Oranı Ortalamalarına İlişkin Alt Kümeler

Eğitim Durumu	$\alpha = 0.05$ için Alt-Kümeler			
	1	2	3	4
Okur-Yazar Değil	5.7800			
Lise Altı Eğitimli		10.3933		
Yüksek Öğretim Mezunu		11.0600	11.0600	
Mesleki veya Teknik Lise			12.0333	
Lise Mezunu				13.7600

Tablo 4'ten anlaşılacağı üzere, Okur-Yazar Değil ve Lise Mezunu olanlar diğer eğitim durumlarında işsizlik oranları bakımından ayrı olarak birer alt küme oluştururken, Lise Altı Eğitimli olanlar ile Yüksek Öğretim Mezunu olanlar ve yine Yüksek Öğretim Mezunu olanlar

ile Mesleki veya Teknik Lise olanlar $\alpha = 0.05$ önem seviyesinde birbirine yakın işsizlik oranları ile diğer alt kümelerden ayırarak birer alt küme oluşturmaktadırlar.

5. Yaşın İşsizlik Oranlarına Etkisi

İşsizlik oranlarının yaş gruplarından etkilendiği de bilinmektedir. Günümüzde işgücü piyasalarına ilişkin araştırmalarda demografik niteliklerin önceki yıllara oranla daha fazla incelenmesinin gerektiği gözlenmektedir. Bu bağlamda Türkiye’de mevcut olan yüksek oranlı genç işsizliği yaşın işsizlik oranı üzerindeki etkisini tartışmaya açık hale getirmektedir.

Tablo 5 ile Türkiye’de 2005-2019 yılları arasında gözlenmiş 15 yıla ilişkin işsizlik oranlarının yaş gruplarına göre dağılımı verilmiştir. Yaşın işsizlik oranları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olup olmadığı yukarıda da belirtildiği üzere tek yönlü ANOVA ile araştırılmıştır. Bu kapsamda yokluk ve alternatif hipotezleri aşağıda verildiği gibi olacaktır;

H_0 : Yaş işsizlik oranları üzerinde etkili değildir

H_1 : Yaş işsizlik oranları üzerinde etkilidir

Tablo 5. İşsizlik Oranlarının Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

YILLAR	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65
2005	18.2	20.9	13.2	9.3	7.7	6.9	6.9	6.9	4.6	2.9	1.1
2006	17.4	20.1	12.9	8.6	7.4	6.9	6.6	6.8	5.3	2.8	0.8
2007	19.7	20.1	12.4	8.7	7.4	6.8	7.0	6.2	5.0	3.2	0.8
2008	19.6	21.0	13.2	9.7	8.2	7.7	7.6	6.8	6.0	3.7	1.0
2009	23.6	26.3	17.5	12.6	11.2	10.2	9.5	9.2	7.7	4.1	1.4
2010	18.8	23.5	14.9	10.3	9.6	8.5	8.6	8.3	6.7	4.4	1.5
2011	15.8	19.8	12.5	8.6	7.5	7.0	7.0	6.8	5.9	3.1	1.2
2012	14.9	19.0	12.2	8.3	6.9	6.5	6.7	6.4	5.3	3.3	0.9
2013	16.4	20.0	12.6	8.8	7.8	6.7	6.4	6.7	5.8	4.2	1.1
2014	16.1	18.9	13.0	8.8	7.7	7.1	6.9	7.8	6.7	4.7	2.1
2015	16.5	19.7	13.2	8.9	8.2	7.8	7.0	8.3	7.2	5.8	2.5
2016	16.2	21.5	14.6	10.1	8.7	8.0	7.8	7.8	6.6	5.6	2.6
2017	17.0	22.8	14.5	9.8	8.9	7.7	7.4	7.6	7.5	4.9	2.2
2018	17.1	22.0	15.1	10.0	8.8	7.7	7.7	7.8	7.9	5.0	2.7
2019	21.1	27.6	18.1	13.0	10.9	10.3	10.3	9.7	8.7	6.9	3.1

Kaynak: TÜİK.

Teste ilişkin önem seviyesi ya da birinci tip hata ise $\alpha = 0.05$ olarak alınabilir. Bu durumda, gerçekleştirilen analiz sonucunda elde edilen bulgular Tablo 6 ve 7 ile özetlenebilir.

Tablo 6. Yaş Gruplarına İlişkin İşsizlik Oranı İstatistikleri

Yaş	N	Ortalama	Standart Sapma	Ortalama için %95 Güven Aralığı	
				Alt Sınır	Üst Sınır
15-19	15	17.8933	2.3178	16.6098	19.1769
20-24	15	21.5467	2.5646	20.1265	22.9669
25-29	15	13.9933	1.8093	12.9914	14.9953
30-34	15	9.7000	1.4071	8.9208	10.4792
35-39	15	8.4600	1.2665	7.7586	9.1614
40-44	15	7.7200	1.1688	7.0728	8.3672
45-49	15	7.5600	1.1109	6.9448	8.1752
50-54	15	7.5400	1.0225	6.9738	8.1062
55-59	15	6.4600	1.1843	5.8042	7.1158
60-64	15	4.3067	1.1949	3.6449	4.9684
65+	15	1.6667	0.7862	1.2313	2.1020
Genel	165	9.7133	5.8087	0.45221	8.8204

Tablo 6 ele alındığında, ortalama olarak en yüksek işsizliğin 20-24 yaş grubunda (21.5467) ortaya çıktığı ve ayrıca yine 15-19 ve 25-29 yaş gruplarında ortalama işsizlik oranlarının %10'dan oldukça yüksek olduğu gözlenmiştir (17.8933; 13.9933). Bununla birlikte, ortalama olarak en düşük işsizlik oranının 65 yaş ve üstünde (1.6667) görülmesinin yanı sıra 60-64 yaş grubunda da ortalama işsizlik oranlarının %5'ten daha düşük olduğu gözlenmektedir. Yaş grupları arasında gözlemlenen ortalama işsizlik oranlarına ilişkin farkların $\alpha = 0.05$ önem seviyesinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu tek yönlü ANOVA testi sonucunda da görülmüştür ($p < 0.001$). Böylece, yaşın %95 olasılıkla işsizlik oranları üzerinde istatistiksel olarak önemli bir etkiye sahip olduğu ve en az yaş grubunun ortalama işsizlik oranının diğerlerinden farklı olduğu söylenebilmekle birlikte bu farklılıkların hangi eğitim durumları arasında olduğu ikili karşılaştırmalar ile ortaya konabilir. Ancak 11 farklı yaş grubu olması nedeniyle çok sayıda ikili karşılaştırmaya ilişkin bir sonuç tablosunun sunulması yerine bu karşılaştırmalar sonucunda elde edilebilecek, yaş gruplarına ilişkin oluşturulan alt kümeleri gösteren Tablo 7'nin sunumu tercih edilmiştir.

Tablo 7. Yaş Grupları İşsizlik Oranı Ortalamalarına İlişkin Alt Kümeler

Yaş Grubu	$\alpha = 0.05$ için Alt-Kümeler							
	1	2	3	4	5	6	7	8
65+	1.6667							
60-64		4.3067						
55-59			6.4600					
50-54			7.5400	7.5400				
45-49			7.5600	7.5600				
40-44			7.7200	7.7200				
35-39				8.4600	8.4600			

30-34	9.7000
25-29	13.9933
15-19	17.8933
20-24	21.5467

Tablo 7 incelendiğinde, ortalama olarak en düşük iki işsizlik oranına sahip 65+ ve 60-64 yaş grupları ile ortalama olarak en yüksek üç işsizlik oranına sahip 25-29; 15-19 ve 20-24 yaş grupları, $\alpha = 0.05$ önem seviyesinde, diğer yaş gruplarından ayrılarak birer alt küme oluşturmaktadır. Diğer yaş gruplarının bazıları, ortalama olarak birbirine yakın işsizlik oranları, aynı alt kümelerde bulunarak diğer 3 alt kümeyi oluşturabilmektedirler.

Ayrıca Türkiye’de 2005-2019 yılları arasında gözlenmiş 15 yıla ilişkin aylık işsizlik oranlarının yaş gruplarına göre dağılımı üzerinden ilgili yaş gruplarının aylık işsizlik oranları bakımından farklılık gösterip göstermedikleri tek yönlü ANOVA ile araştırılmıştır. Yaş grupları arasında gözlemlenen ortalama aylık işsizlik oranlarına ilişkin $\alpha=0.05$ önem seviyesinde istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğu tek yönlü ANOVA testi sonucunda da görülmüştür ($p<0.001$). Böylece, yaşın %95 olasılıkla aylık işsizlik oranları üzerinde istatistiksel olarak önemli bir etkiye sahip olduğu ve en az yaş grubunun ortalama işsizlik oranının diğerlerinden farklı olduğu söylenebilir. Yine 11 farklı yaş grubu olması nedeniyle çok sayıda ikili karşılaştırmaya ilişkin bir sonuç tablosunun sunulması yerine bu karşılaştırmalar sonucunda elde edilebilecek, yaş gruplarına ilişkin oluşturulan alt kümeler Tablo 8 ile verilmiştir.

Tablo 8. Yaş Grupları İşsizlik Oranı Ortalamalarına İlişkin Alt Kümeler

Yaş Grubu	$\alpha = 0.05$ için Alt-Kümeler								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
20-24	21.5217								
15-19		17.9322							
25-29			13.9800						
30-34				9.6933					
35-39					8.4533				
40-44						7.7089			
50-54						7.5450			
45-49						7.5450			
55-59							6.4722		
60-64								4.3144	
65+									1.6528

Tablo 8 incelendiğinde, ortalama olarak en yüksek işsizliğin 20-24 yaş grubunda (%21.522) ortaya çıktığı ve ayrıca yine 15-19 ve 25-29 yaş gruplarında aylık ortalama işsizlik oranlarının %15 civarında olduğu gözlenmiştir (%17.932; %13.980). Bununla birlikte, ortalama olarak en düşük işsizlik oranın 65 yaş ve üstünde (%1.6528) görülmesinin yanı sıra 60-64 yaş grubunda da ortalama işsizlik oranlarının %5’ten daha düşük olduğu

gözlenmektedir (%4.3144). 40-44; 45-4- ve 50-54 yaş grupları birbirine çok yakın aylık ortalama işsizlik oranına sahip olup aynı küme içerisinde yer alırken diğer tüm yaş grupları aylık ortalama işsizlik oranları bakımından birbirleri ile ayrıştıklarından farklı birer küme oluşturmuşlardır.

6. Yaşın ve Cinsiyetin İşsizlik Oranlarına Etkisi

Tablo 9 ve 10'da Türkiye'de 2005-2019 yılları arasında gözlenmiş 15 yıla ilişkin işsizlik oranlarının erkek ve kadın nüfusunun yaş gruplarına göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 9. İşsizlik Oranlarının Kadın Nüfusun Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

YILLAR	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65+
2005	17.6	22.1	15.5	10.2	7.9	5.3	3.9	2.6	0.7	0.9	0.1
2006	18.1	22.1	14.6	10.9	7.7	6.0	4.0	2.3	1.5	0.3	0.3
2007	18.9	21.7	14.3	10.0	8.1	5.9	4.3	2.2	1.6	0.8	0.0
2008	18.6	22.6	15.0	11.0	8.8	6.8	5.4	3.4	1.6	0.8	0.6
2009	22.2	26.5	19.4	13.8	11.7	9.7	7.0	4.5	2.1	0.6	0.3
2010	18.5	25.2	17.9	12.5	11.2	8.0	6.3	5.7	1.8	1.1	0.1
2011	15.5	23.3	15.8	11.3	9.4	7.1	5.7	4.3	2.1	0.9	0.1
2012	14.9	22.2	16.5	10.9	8.8	6.8	5.0	3.9	2.6	0.7	0.2
2013	17.5	23.9	17.1	11.9	10.5	7.9	6.1	4.7	3.2	1.6	0.1
2014	16.1	22.5	16.6	12.0	11.0	8.3	7.3	5.1	2.8	1.5	0.9
2015	18.4	24.1	17.5	12.5	10.9	8.6	7.5	6.6	4.1	2.1	0.9
2016	17.2	26.8	19.2	14.6	11.9	9.9	8.3	6.4	3.7	1.9	0.8
2017	18.3	29.5	19.2	14.2	12.4	10.0	7.7	6.9	3.7	2.3	1.0
2018	20.6	27.3	20.2	13.8	12.1	10.2	8.4	6.9	4.0	2.1	1.4
2019	23.8	33.3	21.9	16.5	13.6	13.1	10.9	8.0	5.2	2.2	1.7

Kaynak: TÜİK.

Tablo 10. İşsizlik Oranlarının Erkek Nüfusun Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

YILLAR	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65+
2005	18.4	20.2	12.4	9.1	7.7	7.3	7.7	8.2	5.9	3.7	1.1
2006	17.1	19.0	12.4	7.9	7.3	7.2	7.4	8.2	6.6	3.8	1.0
2007	20.0	19.3	11.8	8.3	7.1	7.0	7.8	7.4	6.2	4.1	1.2
2008	20.1	20.1	12.6	9.2	8.1	8.0	8.2	7.9	7.5	4.9	1.2
2009	24.2	26.2	16.7	12.2	11.0	10.3	10.3	10.8	9.8	5.6	1.8
2010	19.0	22.4	13.6	9.5	9.0	8.7	9.3	9.2	8.7	5.7	2.1
2011	15.9	17.8	11.1	7.6	6.8	7.0	7.4	7.7	7.4	4.0	1.6
2012	14.9	17.1	10.4	7.1	6.1	6.3	7.3	7.3	6.4	4.3	1.2
2013	15.9	17.6	10.7	7.4	6.6	6.1	6.5	7.5	6.8	5.3	1.5

2014	16.2	16.9	11.2	7.3	6.3	6.6	6.7	8.8	8.2	6.0	2.5
2015	15.6	17.1	11.1	7.3	6.9	7.4	6.8	9.0	8.3	7.2	3.1
2016	15.7	18.3	12.3	8.1	7.2	7.1	7.5	8.3	7.6	7.0	3.2
2017	16.5	18.7	12.0	7.7	7.1	6.5	7.3	7.8	8.8	5.9	2.6
2018	15.7	18.8	12.3	8.1	7.1	6.5	7.4	8.2	9.3	6.1	3.2
2019	19.9	23.9	16.0	11.2	9.5	8.9	10.0	10.4	10.0	8.6	3.6

Kaynak: TÜİK.

Cinsiyetin ve yaşın işsizlik oranları üzerindeki etkisi birlikte araştırıldığında iki yönlü ANOVA gerçekleştirilmelidir. Bu amaçla, ilk olarak işsizlik oranlarının cinsiyet ve yaşa ilişkin her bir kategoride normal dağılım gösterip göstermediği araştırılmış ve yaş gruplarının her bir kategorisi için işsizlik oran değerlerinin çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerlerinin ∓ 2 sınırları içerisinde kaldığı gözlenmiş ve ilgili verilerin normal dağılıma uyduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 11. Yaş Grupları ve Cinsiyete İlişkin İşsizlik Oranı İstatistikleri

Yaş	Cinsiyet	N	Ortalama	Standart Sapma	Ortalama için %95 Güven Aralığı	
					Alt Sınır	Üst Sınır
15-19	Kadın	15	18.4133	2.3555	17.5012	19.3255
	Erkek	15	17.6733	2.5508	16.7612	18.5855
20-24	Kadın	15	24.8733	3.2971	23.9612	25.7855
	Erkek	15	19.5600	2.6872	18.6478	20.4722
25-29	Kadın	15	17.3800	2.2320	16.4678	18.2922
	Erkek	15	12.4400	1.7960	11.5278	13.3522
30-34	Kadın	15	12.4067	1.8422	11.4945	13.3188
	Erkek	15	8.5333	1.4889	7.6212	9.4455
35-39	Kadın	15	10.4000	1.8377	9.4878	11.3122
	Erkek	15	7.5867	1.3217	6.6745	8.4988
40-44	Kadın	15	8.2400	2.0760	7.3278	9.1522
	Erkek	15	7.3933	1.1442	6.4812	8.3055
45-49	Kadın	15	6.5200	1.9214	5.6078	7.4322
	Erkek	15	7.8400	1.1482	6.9278	8.7522
50-54	Kadın	15	4.9000	1.8241	3.9878	5.8122
	Erkek	15	8.4467	1.0398	7.5345	9.3588
55-59	Kadın	15	2.7133	1.2409	1.8012	3.6255
	Erkek	15	7.8333	1.3135	6.9212	8.7455
60-64	Kadın	15	1.3200	0.6699	0.4078	2.2322
	Erkek	15	5.4800	1.4077	4.5678	6.3922
65+	Kadın	15	0.5667	0.5287	-0.3455	1.4788
	Erkek	15	2.0600	0.9022	1.1478	2.9722

Tablo 11 incelendiğinde, yaş grupları boyunca oldukça farklı ortalama işsizlik oranları gözlenmiş olmasına karşın, aynı yaş gruplarında kadın ve erkek nüfusa ilişkin ortalama işsizlik oranlarının önemli bir farklılığa sahip olmadığı görülmektedir. Bu bulgular gerçekleştirilen iki yönlü ANOVA sonuçları ile de istatistiksel olarak desteklenmektedir. İki yönlü ANOVA sonucunda, yaşın işsizlik oranları üzerindeki ana etkisinin $\alpha = 0.05$ önem seviyesinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu ($p < 0.001$) ve fakat kadın ve erkek nüfusun işsizlik oranları bakımından farklılık göstermedikleri ($p = 0.185$) ortaya konmuştur. Bunun yanında, cinsiyet-yaş etkileşiminin de işsizlik oranı üzerinde etkili olduğu gözlenmiştir ($p < 0.001$).

7. Türkiye’de Bulunan Bölgelerin İşsizlik Oranlarına Göre Değerlendirilmesi

Türkiye’de 2005-2019 yılları arasında gözlenmiş 15 yıla ilişkin işsizlik oranlarının 12 farklı bölgeye ilişkin dağılımı Tablo 12 ile verilmektedir. Gösterim sadeliği bakımından bölgeler kodlanarak tablo sunumu gerçekleştirilmiştir. Bölge kodları;

A: İstanbul	E: Batı Anadolu	I: Doğu Karadeniz
B: Batı Marmara	F: Akdeniz	J: Kuzey Doğu Anadolu
C: Ege	G: Orta Anadolu	K: Orta Doğu Anadolu
D: Doğu Marmara	H: Batı Karadeniz	L: Güney Doğu Anadolu

Tablo 12. İşsizlik Oranlarının Bölgelere Göre Dağılımı

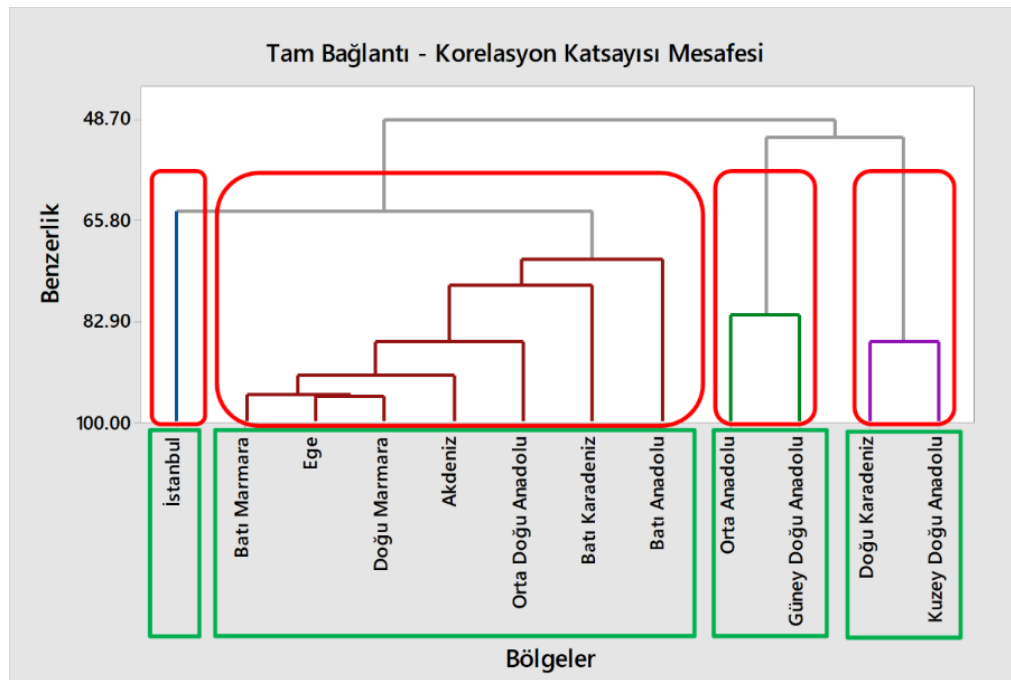
YILLAR	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
2005	11.5	7.5	10.0	10.5	13.2	13.9	11.1	6.7	5.5	3.8	13.8	12.1
2006	11.4	7.2	9.3	9.7	12.3	12.5	11.0	6.5	5.6	5.0	11.2	14.2
2007	10.4	6.6	9.4	9.7	11.2	12.0	10.8	7.9	6.6	5.8	12.9	16.9
2008	11.2	9.4	10.5	10.5	11.2	13.9	10.9	7.2	5.8	5.9	14.4	15.8
2009	16.8	10.8	14.1	14.4	12.4	17.5	13.9	7.4	6.0	8.5	16.6	17.4
2010	14.3	8.8	12.0	11.5	10.8	13.9	2.2	8.3	6.1	8.2	14.3	12.4
2011	11.8	7.1	10.0	9.8	8.6	10.6	9.7	6.0	6.4	8.3	10.2	11.7
2012	11.3	6.5	9.6	8.9	8.4	9.8	7.6	6.1	6.3	6.9	8.7	12.4
2013	11.2	6.8	10.1	8.4	8.6	11.0	8.4	6.7	6.8	6.7	9.0	14.5
2014	11.9	6.7	9.1	8.1	9.8	11.1	8.9	6.2	6.2	5.3	10.6	15.6
2015	12.9	6.4	9.4	8.9	9.8	11.5	9.8	6.7	4.8	4.9	8.7	16.5
2016	13.5	7.1	9.3	9.9	9.9	11.8	10.4	7.7	4.5	4.9	9.0	18.7
2017	13.9	7.3	9.8	10.3	9.8	11.4	11.7	6.4	3.6	5.5	9.9	17.0
2018	12.5	6.7	9.8	9.6	8.9	12.2	12.2	6.5	6.2	6.4	14.8	18.1
2019	14.9	9.8	12.2	12.3	12.4	14.2	14.0	8.4	9.9	10.5	18.0	22.4

Kaynak: TÜİK.

Oluşturulmuş 12 bölgenin işsizlik oranları bakımından sınıflandırılması ve böylece işsizlik oranları bakımından benzer ve ayırık özelliklere sahip bölgelerin ortaya çıkarılması

için hiyerarşik bir kümeleme yöntemi uygulanmıştır. Şekil 1 ile kümeleme analizinin sonuçları, önceden belirlenmiş benzerlik ölçüsüne göre işsizlik oranlarına dayalı olarak tüm bölgeler arasındaki ilişkileri gösteren bir dendrogram ile gösterilebilir.

Dendrogramın y eksenini, küme birleşimi için benzerlik ölçüsünü temsil etmektedir. Dendrogramdan temel olarak bölgelerin 4 ana kümeye ayrılacağı söylenebilir. Şekil 1 detaylıca değerlendirildiğinde; İstanbul bölgesinin işsizlik oranları bakımından diğer bölgelerden ayrılarak tek başına bir küme oluşturduğu görülmektedir. Ayrıca, Batı Marmara, Ege, Doğu Marmara, Akdeniz, Orta Doğu Anadolu, Batı Karadeniz ve Batı Anadolu bölgeleri %72.53 benzerlik ölçüsüyle bir kümeyi oluşturur ve 2004-2019 yılları arasında 15 yılda gözlenen işsizlik oranları bakımından benzer bir yapıya sahip oldukları söylenebilir. Buna ilave olarak Orta Anadolu ve Güney Doğu Anadolu bölgeleri %81.88 benzerlik ile Doğu Karadeniz ve Kuzey Doğu Anadolu bölgeleri %86.40 benzerlik ölçüsüyle birer küme oluşturmaktadır.

Şekil 1. İşsizlik Oranları Açısından Hiyerarşik Kümeleme Analizi İçin Dendrogram

8. Sonuç ve Öneriler

İşsizliğe yol açan faktörler ülkeler arasında farklılık göstermekle birlikte eğitim durumu, yaş, cinsiyet, nüfus artışı, göç, istihdam eksikliği, dışa bağımlı ekonomik yapı ve krizler Türkiye’de oluşan işsizliğin temel nedenleri olmaktadır. Türkiye’de eğitimin niteliği gelecekteki işsizlik seviyesinin önemli belirleyicisi olarak öne çıkmaktadır. Kadınların işgücüne katılım oranı, gelir düzeyi, kentleşme, göç, sanayileşme ve özellikle eğitim seviyesinin işsizlik oranı üzerindeki etkilerinin gerçekçi bir şekilde tespit edilmesi oldukça önemlidir.

Eğitim seviyesindeki yükseliş, ülkelerin ekonomik büyüme ve kalkınmaları üzerinde oldukça önemli etkiye sahiptir. Bir ülkedeki eğitim düzeyindeki artış, daha iyi birey ve toplum sağlığı, ortalama yaşam süresinin uzaması, daha kaliteli yaşam şartları, yükselen siyasi istikrar, azalan yoksulluk oranı, daha adil bir gelir dağılımı, daha az suç işleme oranı ve

doğaya karşı daha fazla farkındalığı da beraberinde getirmektedir. Eğitim bireylere daha fazla beceri ve yetenek kazandırarak yeni istihdam olanakları yaratmakta, işsizliğin azalmasına yol açmaktadır. Eğitim düzeyinin yükselmesi aynı zamanda gelirin de yükselmesine neden olmaktadır. Dolayısıyla bir ülkede eğitim düzeyi arttıkça yoksulluk oranı düşmektedir. Çalışma sonuçlarına göre 2005-2019 döneminde Türkiye’de ortalama olarak en yüksek işsizlik lise mezunu olanlarda, en düşük işsizlik ise okur-yazar değil olanlarda görülmektedir.

Günümüzde ortaya çıkan yüksek oranlı genç işsizlik düzeyi, nüfusun büyük bir kısmını gençlerin oluşturduğu Türkiye’de ciddi sorunlara neden olmaktadır. Genç bireylerin istihdama katılım oranlarının yetersiz oluşunun altında yatan temel faktörler Türkiye’nin demografik yapısı, uygulanmakta olan eğitim ve işgücü politikaları olarak görülmektedir. Kırdan kente göç oranındaki yükselme eğilimi, genç nüfusun oldukça yüksek oluşu ve işgücü piyasalarındaki yetersizlikler de Türkiye’deki genç işsizliğini tetiklemekte, işsizlik gençleri daha fazla tehdit etmektedir. Çalışmada Türkiye’de 2005-2019 döneminde yaş grupları açısından oldukça farklı ortalama işsizlik oranları gözlenmiş olmasına karşın, aynı yaş gruplarında kadın ve erkek nüfusa ilişkin ortalama işsizlik oranlarının önemli bir farklılığa sahip olmadığı görülmüş, cinsiyet-yaş etkileşiminin işsizlik oranı üzerinde etkili olduğu gözlenmiştir.

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde kadınların işgücüne katılma oranları erkeklerin işgücüne katılma oranından daha düşüktür. Bunun yanı sıra işgücüne katılan kadınların ekonomik refah düzeyi ile işgücüne katılan erkeklerin ekonomik refah düzeyi eşit olmamaktadır. Kadınların gelir ve işgücü piyasası temelli diğer haklardan faydalanma oranları, ülkelerin gelişmişlik seviyelerine göre değişme gösterse de bütün toplumlarda kadın işgücü erkek işgücünün gerisinde kalmaktadır. Çalışmada Türkiye’de 2005-2019 döneminde cinsiyetin işsizlik oranları üzerindeki etkisi incelendiğinde, yaş grupları boyunca oldukça farklı ortalama işsizlik oranları gözlenmiş olmasına karşın, aynı yaş gruplarında kadın ve erkek nüfusa ilişkin ortalama işsizlik oranlarının önemli bir farklılığa sahip olmadığı tespit edilmiştir.

Türkiye’de işsizlik oranları bölgeler arasında farklılık göstermektedir. Bunun temel nedenleri bölgeler arasındaki gelir dağılımı eşitsizliği, kültürel ve sosyal yapı ve coğrafi koşullar olarak sıralanabilmektedir. Türkiye’de bulunan bölgeler işsizlik oranlarına göre değerlendirildiğinde bölgelerin dört ana kümeye ayrılabilceği söylenebilmektedir. Çalışmada İstanbul bölgesinin işsizlik oranları bakımından diğer bölgelerden ayrılarak tek başına bir küme oluşturduğu görülmektedir. Ayrıca, Batı Marmara, Ege, Doğu Marmara, Akdeniz, Orta Doğu Anadolu, Batı Karadeniz ve Batı Anadolu bölgeleri %72.53 benzerlik ölçüsüyle bir kümeyi oluşturmakta ve 2004-2019 yılları arasında 15 yılda gözlenen işsizlik oranları bakımından benzer bir yapıya sahip oldukları görülmektedir. Buna ilave olarak Orta Anadolu ve Güney Doğu Anadolu bölgeleri %81.88 benzerlik ile Doğu Karadeniz ve Kuzey Doğu Anadolu bölgeleri %86.40 benzerlik ölçüsüyle birer küme oluşturmaktadır.

Çalışma bulgularına ilişkin genel bir değerlendirme yapılacak olursa makroekonomik ve istatistik veriler ile elde edilen sonuçlar, Türkiye’de ciddi bir işsizlik oranının olduğunu göstermektedir. Türkiye’de eğitim durumunun işsizlik oranı üzerindeki etkisinin yaş ve cinsiyetin işsizlik oranı üzerindeki etkisinden çok daha yüksek olduğu gözlenmektedir. İşsizlik olgusu eğitim seviyesi, yaş ve cinsiyetle olduğu kadar bireysel, toplumsal ve ekonomik birçok farklı değişkenin etkisine açık, karmaşık bir olgudur. Dolayısıyla işsizlik sorununun çözümü için öncelikle genç işsizlik oranı azaltılmalı bu amaçla mikro bazlı yapısal reformlar hayata geçirilmeli, üretime önem verilerek yeni istihdam olanakları yaratılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akça, H. ve Ela, M. (2012). Türkiye’de Eğitim, Doğurganlık ve İşsizlik İlişkisinin Analizi, *Maliye Dergisi*, 163, 223-242.
- Bağcı, E. (2018). Eğitim Düzeyinin İşsizlik Üzerindeki Etkisi: Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerin Karşılaştırılması, *Finans, Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(1), 348-358.
- Çalışkan, S. (2007). Eğitim, İşsizlik ve Yoksulluk İlişkisi, *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 7(13), 284-308.
- Erdem, E. ve Tuğcu, C. (2012). Higher Education and Unemployment: A Cointegration And Causality Analysis Of The Case Of Turkey, *European Journal of Education*, 47(2), 299-309.
- George, D. ve Mallery, M. (2010). SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference, 17.0 update (10a ed.). Boston: Pearson.
- Karabulut, A. (2007). *Türkiye’de İşsizliği Önlemede Aktif İstihdam Politikalarının Rolü ve Etkinliği*, T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi, Ankara 2007.
- Kavak, Y. (1997). Eğitim, İstihdam ve İşsizlik İlişkileri, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13, 21-26.
- Klein, M. (2015). The Increasing Unemployment Gap Between The Low And High Educated In West Germany: Structural Or Cyclical Crowding-Out?, Article In Social Science Research, DOI: 10.1016/j.ssresearch.2014.11.010, <https://www.researchgate.net/publication/269730479> (Erişim Tarihi: 03.12.2020).
- Özpolat, A. ve Özsoy, F. (2018). Cinsiyete Göre İşsizlik Histerisi: Karşılaştırmalı Ülke Analizi, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 19(1), 44-59.
- Sayın, F. (2011). Türkiye’de 1988-2010 Döneminde Eğitim ve Büyümenin Genç İşsizliğine Etkisinin Analizi, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(4), 33-53.
- Selim, S., Kırgel ,D., Çelik, O. ve Yazıcıoğlu, H. (2014). Türkiye’de İşsizliğin Sosyo-Ekonomik Belirleyicileri: Panel Veri Analizi, *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 10(22), 1-26.
- Tarvid, A. (2010). Field of Higher Education and Unemployment Risk in European Countries, New socio-economic Challenges of Development in Europe, October 7-9, Riga, University of Latvia. 87-96.
- Taşçı, H. ve Darıcı, B. (2009). Türkiye’de İşsizliğin Mikro Veri ile Farklı Tanımlar Altında, Cinsiyet Ayrımına Göre Analizi, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(28), 139-159.
- TÜİK, “Uluslararası Seçilmiş Göstergeler”, <https://biruni.tuik.gov.tr/secilmisgostergeler/#> (Erişim Tarihi: 03.12.2020).
- Yenilmez, F. ve Kılıç, E. (2018). Türkiye’de İşgücüne Katılma Oranı- işsizlik Oranı İlişkisi: Cinsiyet ve Eğitim Düzeyine Dayalı Bir Analiz, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 13(2), 55-76.